

UZZIŅAI

Viena no pašvaldību autonomajām funkcijām ir "rūpēties par kultūru un sekmēt tradicionālo kultūras vērtību saglabāšanu un tautas jaunrades attīstību (organizatoriska un finansiāla palīdzība kultūras iestādēm un pasākumiem, atbalsts kultūras pieminekļu saglabāšanai u.c.). Savukārt "Nacionālajā attīstības plānā 2020. - 2027" (NAP2027) teikts: "Līdzdalība kultūras dzīvē sekmē pilsoniskās sabiedrības attīstību un stiprina demokrātijas vērtības. Līdzvērtīgs kultūras piedāvājums dažādām mērķgrupām, respektējot kultūras izpausmju daudzveidību, var kalpot par sociālās kohēzijas instrumentu, tādējādi paaugstinot arī kopējo dzīves kvalitātes uztveri sabiedrībā.

Viedoklis

Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta direktore **LAURA TURLAJA:**

"Kultūras pieejamība ir atrunāta galvenajā plānošanas dokumentā "Kultūrpolitikas pamatnostādnes 2014.-2020. gadam "Radošā Latvija". Tur arī definēts palpojumu grozs pagastiem, novadu centriem un reģionu centriem.

Kultūrkapitāla fonda mērķprogrammas veidotas tā, lai kultūras pieejamība būtu nodrošināta re-

ģionos. Ne tikai amatiermākslas, arī profesionālā līmeņa. Daudz atkarīgs no pašvaldībām. Plānojot budžetu, pašvaldības izvirza prioritātes, izvēlas, ko vairāk atbalstīt. Prioritātes ir atšķirīgas, svarīgi arī, kā tās tiek apzinātas. Ir pašvaldības, kuras veic aptaujas, citas organizē darba grupas. Plānošanas reģioni izstrādā programmas plānošanas periodam un vērtē, kas būs prioritāte. Tiek apzināta situācija visās nozarēs. Tāpat darām, izstrādājot jaunās kultūrpolitikas

nostādnes līdz 2027.gadam, apzinām situāciju, pasākumus, aktivitātes, vērtējam, kas būtu jādarīja, lai situāciju uzlabotu. Jaunajās pamatnostādnēs kā prioritātes izvirzītas gan kultūras pieejamība, gan iedzīvotāju iespēja līdzdarboties kultūras procesos.

Katrā novadā ir sava situācija. Veidojoties lielākiem novadiem, būtiska loma būs vēsturisko zemju likumam, ko ierosinājis Valsts prezidents. Kultūrvēsturiskā griezumā tiks akcentēta kultūrtelpa, vēsturiskā piederība. Amatiermākslas kolektīvi, daļība Dziesmu svētkos ir spilgtākais piemērs gan sevis apliecināšanai, gan līdzdalībai." □

Pašvaldības nodrošina kultūras pieejamību

Katram savas intereses

Katrā kultūras vai tautas namā, lielā vai mazā, notiek pasākumi. Mākslas izstādes tiek rīkotas visdažādākajās vietās, koncerti, izrādes tāpat. To dara gan pašvaldību iestādes, gan dažādas organizācijas. Amatiermākslas kolektīvos ikviens interesents pilnveido sevi, domubiedru vidū pavada brīvo laiku.

Cēsu novada domes priekšsēdētājs Jānis Rozenbergs uzsver, ka kultūras pieejamība vērtējama no trim aspektiem - no tās radītāja, patērētāja un organizatora. "Tiem, kuri vēlas radīt, ir svarīgi savus darbus parādīt, atskaņot, ieraudzīt grāmatā. Cēsīs šādu iespēju netrūkst, darbojoties var gūt atbalstu. Ir daudz amatiermākslas kolektīvu, kuros var iesaistīties un radīt kopā, sasniegto rādīt citiem. Ja ir patiesa vēlme, piedāvājums ir plašs - koncertzāle, muzejs, Izstāžu nams, "CATA" kultūras nams. Tur ir iespēja gan vietējiem amatieriem, gan profesionāļiem ne tikai no Latvijas," stāsta novada vadītājs un uzsver, ka par pieejamību sūdzēties nevar. Cēsu kultūras iestādes ir atvērtas tiem, kuri piedāvā kultūras pasākumus.

Raunas novada vadītāja Evija Zurģe saka, ka kultūras pieejamība vispirms jau ir sabalansēts kultūras notikumu gada plāns, domājot par iedzīvotāju dažādajām interesēm un maksātspēju. "Ar kultūru saprotot mākslu, mūziku, radīt amatiermākslu pašiem un vēl kultūras mantojumu, ko ne vienmēr novērtējam," saka E.Zurģe, bet Pārgaujas novada vadītājs Hardijs Vents piebilst, ka bieži vien ikdienā kultūras mantojumu vairāk saistām ar tūrismu nevis kultūru. "Līdztekus tam, kas notiek tautas namos, augsta līmeņa mākslinieku koncerti, izstādes ir Ungurmuizā. Arī pati muiža, kā arī Lielstraupes pils ir vietas, kur baudīt kultūras vērtības," saka H.Vents un uzsver, ka pārgaujniekiem ir gan iespējas baudīt kvalitatīvu kultūru, gan iesaistīties amatiermākslas kolektīvos. Pašvaldība pirmoreiz izsludināja kultūras projektu konkursu, lai sekmētu jaunradi un atbalstu iedzīvotāju iniciatīvām, paplašinot kultūras produktu piedāvājumu un veicinātu novada iedzīvotāju iesaisti kultūras norisēs.

Latvijas Pašvaldību savienības

priekšsēža padomniece lauku attīstības jautājumos Sniedze Sprōģe uzsver: "Tā vienmēr bijusi problēma - jo tālāk no centra, jo pieejamība samazinās. Tā kļūst dārgāka. Jo centri kļūst mazāki, pieejamība dārgāka. Teikt, ka laukos nav kultūras pieejamības, protams, nevar." Jaunpiebalgas novada vadītājs Laimis Sāvējs atgādina, ka patlaban laukos pašvaldība arī gādā, lai iedzīvotāji tiktu uz pasākumiem.

Vecpiebalgas novada vadītājs Indriķis Putniņš uzsver, ka laukos ir svarīgi, lai kultūra būtu pieejama ikvienam. "Kaut izskan arī, ka neko nevajag, tagad, kad pamazām samazinās ierobežojumi, par gaidāmajiem novada svētkiem interese ir ļoti liela, tie cilvēkiem vajadzīgi, viņi ir noilgojušies. Nevar jau dzīvot tikai ikdienā," saka I.Putniņš un uzsver, ka, sprotams, šovasar daudzi kultūras notikumi ir citādi, nav izklaides pasākumu, lielu koncertu. Arī S.Sprōģe piekrīt, ka cilvēkiem pietrūkst satikšanās, ieskatīšanās otram acīs, pietrūkst kopā būšanas pasākumus. "Bet ārkārtējā situācija parādīja, ka mēs daudz ko

varam darīt attālināti, arī baudīt kultūru. Daudziem kļuva pieejams tas, kā agrāk nebija. To nevajadzētu pazaudēt," pārliecināta S.Sprōģe.

I.Putniņš arī atgādina, ka nevar kultūras pieejamību vērtēt tikai viena novada robežās, jo daudzi brauc uz koncertiem, izrādēm citur Latvijā. "Ja var aizbraukt, viss ir pieejams. Daudzi mākslinieki piebrauc klāt, atliek nokļūt līdz vietējam kultūras namam. Bet cik nav ļoti kvalitatīvu, pieprasītu koncertu, kuras pagasta kultūras namā apmeklēt desmit, divdesmit cilvēki? Biļetes ir daudz lētākas nekā pilsētu koncertzālēs. Vai tas interesē trūkums, vai kas cits? Diemžēl nenovērtējam to, kas notiek pašu novadā," pārdomās dalās I.Putniņš.

Nekas nav bezmaksas

Biļetes uz koncertiem, izrādēm, dažādiem pasākumiem vienmēr kādam būs par dārgām. Taču netrūkst bezmaksas pasākumu. "Tādu nav, jo par katru kāds ir samaksājis," atgādina S.Sprōģe un uzsver, ka jāprot sabalansēt, jābūt samērīgumam, ko rīkot bez ieejas maksas, par ko jāmaksā, kaut nedaudz, bet tomēr. Viņa arī atzīst, ka pēdējos gados pašvaldības, rīkojot pilsētu vai novadu svētkus, teju sacenšas, kura atļausies uzācināt dārgāku, retāk sastopamu mākslinieku. "Iedzīvotāji ir izlutināti ar bezmaksas svētkiem," vērtē S.Sprōģe.

L.Sāvējs uzsver, ka tas, ko var atļauties lielākos centros, nav pieejams attālāk dzīvojošajiem. "Iedzīvotāji jau dzird - tur bez maksas bijis tāds koncerts, tur tas,

Foto: MARTA MARTINSONE-KAŠA

bet pie mums, redz, nav. Nedomā, cik tas maksā, bet gan, ka nemāk sarunāt kādu koncertu vai negrib darīt," viedokli pauž Jaunpiebalgas novada vadītājs un atgādina, ka ģimenei apmeklēt izrādi vai koncertu Jaunpiebalgā izmaksā padsmi eiro, jo pašvaldība piemaksā. Pilsētās tas maksā daudz dārgāk un vēl ceļa izdevumi. "Vislielākais pieprasījums ir pēc vieglā žanra, arī tā ir kultūra. Pateicoties tehnoloģijām, šī pieejamība uzlabojas," bilst L.Sāvējs.

E.Zurģe pastāsta, ka novada iedzīvotājiem atbilstoši interesēm bez maksas gadā tiek nodrošināti vismaz pāris kultūras pasākumi. "Intereses ir ļoti dažādas, nevaram atļauties rīkot kultūras pasākumu, kas interesētu vien dažus," teic E.Zurģe un piebilst, ka šovasar novada svētkos koncerti bija par maksu. Biļetes bija krietni lētākas nekā citur šo pašu mūziķu koncertos. Reizē tā arī bija iespēja kontrolēt apmeklētāju skaitu un drošību. Protams, samaksu māksliniekiem nesedza par biļetēm iekasētā nauda.

I.Putniņš uzsver, ka novada svētki ir dāvana iedzīvotājiem. "Protams, katram ir jāsaprot, ka uzstājas profesionālis un viņš to nedara bez maksas," saka novada vadītājs.

J.Rozenbergs atgādina, ka Cēsīs ikdienā notiek daudz bezmaksas pasākumu. "Katru nedēļu divus var izraudzīties. Vai tā ir izstādes atklāšana, kāds sarīkojums bibliotēkā, kultūras biedrībā "Harmonija", muzejā vai brīvdabā," uzsver novada vadītājs un piebilst, ka dzirdējis viedokli par vajadzību rīkot vairāk pasākumu bērniem, vēl arī, ka varētu rīkot gadskārtu svētku. Piemēram, Jāņos ne visi izbrauc no pilsētas, kāds gribētu zaļumballi. Pašvaldība kultūras projektu konkursā piedāvā ikvienam iespēju rīkot dažādas kultūras norises. Iesaistās gan domubiedru grupas, gan nevalstiskās organizācijas. "Ja katra

NVO sarīko kaut pāris pasākumus gadā, tas jau ir piedāvājums," uzsver novada vadītājs.

Kultūrai naudu nežēlo

Kultūra vienmēr uzskatīta par nozari, kurā tiek ieguldīts daudz naudas. Sprotams, atdeve nav mērāma skaitļos, tas ir kas vairāk.

"Var jau teikt, ka kultūrai tiek piešķirts daudz līdzekļu. Bet Latvija Eiropā ar to ir īpaša. Neviens nepieņems un nesapratīs, ja kultūras dzīvei samazinās finansējumu. Attīstītās valstīs daudz kas notiek ar pašfinansējumu, tur cilvēkiem ir cita rocība un arī iedzīvotāju vairāk. Kultūra Latvijai ir būtiska, to nedrīkst nenovērtēt. Arī runājot ar novadu vadītājiem - laukos pašdarbība, kultūras notikumi ir tas, kas ļauj iziet no mājas, satikties. Kora vai teātra mēģinājumā vai koncertā, pasākumā. Protams, vēlams, lai iesaistās vairāk cilvēku - gan kolektīvos, gan apmeklēt pasākumus," viedokli pauž J.Rozenbergs.

S.Sniedze atgādina, ka nopietni jādomā, kā iedzīvotājiem nodrošināt kultūras sasniedzamību. "Politikām jāredz un jājut katra teritorija, ja ne, tad pašvaldība ir zaudējusi savu lomu. Daudz pazaudēsim, jo nebūs cilvēku, kuri tālāk nes kultūras tradīcijas, kuriem svarīgi apmeklēt pasākumus, darboties amatiermākslā," uzsver S.Sprōģe. □

Lappusi sagatavoja
SARMĪTE FELDMANE

Projektu finansē Mediju atbalsta fonds no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par materiāla saturu atbild SIA "Cēsu Druva".

MAF
Mediju atbalsta fonds

Mājsaimniecību izdevumi kultūrai un atpūtai

no mājsaimniecību kopējiem patēriņa izdevumiem

■ Fakts 2016. - 7,6, plāns 2024.gadā - 8,5, 2027. - 9,0

Dalībnieku skaits mākslinieciskās pašdarbības kolektīvos kultūras centros, tūkst.

■ Fakts 2018. gadā - 66,2, plāns 2024.gadā - 68, 2027. - 69

Kultūras pasākumu apmeklējumu skaits gadā uz 100 iedzīvotājiem

■ Fakts 2018.gadā - 255, plāns 2024.gadā - 260, 2027. - 265

NAP2027